

FRANS VAN SCHOTELVELD

M LOMMEKES WEERKEER

Met een schelmschen lach stapte Lommeke in de Noordstatie van Parijs in den trein. Eindelijk was hij dan toch besloten, voor eenige dagen naar zen pays, naar zen Vlaamsche landstrecke te gaan. Liene moeike had zoo dikwijls gevraagd wanneer hij nu toch eens ging afkomen. En verschillende keeren had Lommeke beloofd haar een bezoek te brengen zonder dat hij evenwel een enkele maal zijn belofte gehouden had.

Lommekes moeder had bovendien dit bezoek niet in de hand gewerkt, wijd van daar. En nu nog, terwijl hij in den trein steeg, scheen zij zijn reis met geen goed oog aan te zien.

Lommekes ouders waren Vlaamsche menschen, die kort na den wapenstilstand naar Parijs getrokken waren en daar een café hadden overgenomen.

Toen Lommeke in den trein stapte zei zen moeder hem: — Lommeke jong, zie dat ge bij Liene moeike uwen mond niet voorbij en klapt. We moeten van Parijs niet meer zeggen, dan we kwijt willen zijn. Ze heeft nooit meer gezien dan haar dorp en heeft van stadsleven geen begrip. En en doe in 's hemels naam uwen mond niet open over de klanten die bij ons komen. Want dan kreeg Liene moeike gemakkelijk een appelflauwte. We zouden zwak een brief op onzen nek geschikt krijgen, een brief waarin ze weer een zaag zou spannen over heur God en Christus. En in Parijs kunnen we dat fijn missen. We hebben daar al meer verstand dan dat. Lommeke knikte van ja. Zen moeder kon gerust zijn. Hij wist van waar de wind kwam. Als Liene moeike hem somtemets wilde uithooren, zou hij stommenambacht spelen.

Als Lommeke van zen moeder afscheid nam en de trein voortreed lachte hij weer.

Liene moeike moest het eens weten. Ja... ze moest het eens weten. Wat zou 't goeie menschke een oogen trekken. Ze zou geen appelflauwte krijgen neen, maar ze zou er plat ziek van te bedde stuiken. Als een klod vodden zou ze te hoope vallen. Ze zou heur

LOMMEKES WEERKEER

ogen uit heuren kop grijzen en in enkele dagen ware heur hert versleten van verdriet.

In haar brieven was 't altijd Lommeke van hier en Lommeke van daar. Iederen brief drong bij de ouders aan toch goed op Lommeke te passen; te zorgen dat Lommeke braaf bleef.

Liene moeike had schrik van Parijs, van Parijs eigenlijk niet, maar van de bekoring en verleiding die er een mensch op alle soorten van manieren van den goeden weg konden brengen, eer hij 't goed gemerkt had.

Ook in den laatsten brief had ze het weer gezegd, dat ze allegelijk toch niet gerust was over Lommekes ouders en over Lommeke zelf. „O, ik geloof u wel, das dat niet,” zoo schreef ze, „maar ik ben allegelijk toch niet op mijn gemak, als ik aan ule peis. Daar is iets, dat me vervaard maakt, dat het niet goed is met ule en met Lommeke. Ik peis altijd dat gelie in Parijs leeft, alo . . . gelijk 'ne Christenmensch niet moet leven. Ge moogt het me niet kwalijk nemen. Ik zou dat van mij willen afsnijten . . . maar ik kan niet. Neen — ik peis geen kwaad van ule, maar als ik op ule peis, dan zou ik somtemets moeten grijzen. Ach dat de wereld toch zoo groot is en Parijs toch zoo wijd van hier ligt. Als ik u maar eens kon komen bezoeken, ik zou zwak aan uw oogen zien, dat ik me trompeer en dat ge geenen voet verkeerdt en zet. En dat zou nen wrong van men herte zijn.”

Geenen voet uit den weg zetten, ah . . . ze moest het eens weten dacht Lommeke, terwijl hij schamper lachte. Als ze het moest weten van zen ouders en van haren Lommeke . . . ze kreeg er gemakkelijk de beziekteid van.

Lommeke verzonk in gemijmer terwijl de trein in versneld tempo doorjoeg, het hart van Frankrijk uit, de Belgische grens henen.

En nu kwam dat weer in zijn gemoed wroeten, dat, waarvoor hij feitelijk geen naam en wist, maar iets dat zoo een heimelijken schrik over zen lijf deed kruipen. Neen . . . een schrik was 't eigenlijk niet. 't Was iets anders . . . iets waarvan hij ongemakkelijk was.

't Was alsof het daarbinnen in hem tegen de wanden van zen hart klopte, alsof het hem verwijtingen toebeet, dat hij er van bloosde.

FRANS VAN SCHOTELVELD

En een donkere schaduw kroop over zen gezicht. De heldere glans van zen krachtigen blik taande al met eens.

Awel. . . . hij kon tegen alles. . . . zoo sterk was hij. Voor niets ging hij een stap opzij. Hij kon werken tegen den besten op. Het langst en 't zwaarst. Tegen koude en hitte in kon hij wroeten en spot van zen makkers kon hij doen verstommen met een enkele vlam van zen oog.

Hij was de sterke Vlaamsche boschkerel, die als een natuurkind in het mondaine Parijs alles braveerde, overfijne manierkes, pronk en praatzucht, gemakzucht en opsnijderij. . . . o. . . . het raakte hem niet.

Maar dat ééne. . . . dat ééne!

En nu zuchtte hij: o. . . . les maisons de plaisir. . . . les maisons de plaisir.

O. . . . dat hij, de Vlaamsche boschkerel, alles meester kon. . . . alles. . . . maar dat ééne. . . . dat ééne niet.

Traiterderij sloeg hij met één blik aan gruis, afgunstigen hield hij, alleen door zen stoere verschijning op een afstand, onderkruipers kon hij met één vuiststomp vol schrik stampen. Maar dat ééne. . . . dat ééne kon hij niet weerstaan. En weer zuchtte hij: „o. . . . les maisons de plaisir”.

O, wat had hij daartegen gevochten. Maar de bekoring er van lag op zijn lijf en lee geplakt. Als een plaag kwelde het in zen boezem, als een ongemak, neen als een foltering vrat het aan zen levensrust. En sinds hij met nijd gewaar geworden was, dat hij er niet tegen op en kon. . . . dan, dan. . . . O. . . . Liene moeike moest het eens weten. . . . dan had hij er zich volop ingesmeten. Dan had hij zich aan zijn vleeschelijke genoegens overgegeven, wild als hij was, wild als alleen een Vlaamsche boschkerel zijn kon. Dan was hij bekend geworden als de hartstochtelijkste, de onbegrensde en de doorjager. In de Moulin rouge en in de huizen van la Bute de Mont Martre kende men hem als de heftige doorjager.

En nu. . . . nu zuchtte hij. En binst sloeg het daar binnen in hem tegen de wanden van zijn hart. . . . sloeg ze zen naakte ziel het vlijmend zelfverwijt, dat hij, Lommeke, Liene moeike's Lommeke,

116

LOMMEKES WEERKEER

die weggetrokken was als de gave Vlaamsche boschkerel, nu terug kwam als een door en door bedorven stadskind.

O! zij. . . . de goede en oprechte Liene moeike, ze had gelijk, ja, ze had gelijk, met haar Lommeke was het mis.

Haar Lommeke was Lommeke niet meer.

O. . . . hoe ging hij nu onder haar oogen komen; onder haar reine klare oogen?

En nu had hij, ik weet niet wat willen geven als hij nog bezeten had, die reinheid, gaafheid en onbedorvenheid van toen hij nog speelde bij Liene moeike, die goede reine Liene moeike. O, nu had hij een arm of een been willen missen als hij maar had kunnen weerkeeren zooals hij aangegaan was. . . . als Liene moeike's Lommeke de onbesmette Vlaamsche boschkerel. Maar. . . . de Parijsche zonden van grove vleeschelijkheid kleefden aan zen lijf en besmetten zen ziel.

En nu zuchtte hij niet alleen. . . . maar uit zen oogen welden tranen.

II. — Ongemerkt was Lommeke zoo de Fransche grens genaderd. Nadat de douane-formaliteiten vervuld waren, voerde de trein hem al spoedig het hart van Vlaanderen in. Zijn gevoelig gemoed werd geroerd, bij het aanschouwen van de Vlaamsche landouwen. Lachend lagen daar de velden hunne vruchten tot een rijpenden oogst te toonen. Lommeke voelde de liefde tot zen landstreke in hem wakker worden. En dat schiep schielijk een weeke stemming in hem. Hij, de Vlaamsche boschkerel, keek met glinsterende oogen naar de boomen en de velden, van waar een teere sprake in oneindige variatie tot hem kwam, die hem geheimzinnig begeesterde. En nu voelde hij het nieuwe verwijt hem beschuldigen, dat hij zoo lang, ginder in die groote wereldstede, in de bedrieglijke weelde en onnatuurlijke geneugten geleefd en Vlaanderen vergeten had.

Ginder had hij schijn voor wezen, geforceerde en opgeblazen grootheid voor majestueuze verhevenheid genomen.

Ha. . . . wat lag hier alles in ongekunstelde pracht voor zen blik.

Het seizoen zomerde zoo deugdelijk over de velden.

Ja, hier op dit golvende akkerland was alles echtheid, niets bedrog

FRANS VAN SCHOTELVELD

noch oogverblindend. Als één groote zolder van overvloed lagen de velden hun vruchten te torschen. Al de in den schoot der fertille aarde verborgen rijkdommen waren te voorschijn gegroeid, gekoesterd door de ijverige zonnewarmte en aangekweekt en veredeld door de liefdevolle handen van den akkerman.

O, het leek wel het groote paradijs, waar natuurlijkheid en reinheid heerschten. En het was hem of de onbedorven natuurweelde waar zen verbaasde blikken in wijdden hem verweten, dat hij ginder in die stede van schijn en opgeblazenheid verspeeld had zijn gaafheid en ongeschondenheid, die hij van moeder Vlaanderen gekregen had.

O, wat kregen de stemmen in hem nu een bittere scherpte. Wat hamerde het zelfverwijt nu met heftige slagen in zijn zwoegenden boezem.

Gaaf als een natuurkind was hij vertrokken, beschadigd als een wereldling keerde hij weer.

En daar voor hem zat een oorlogsverminkte, met de eereteekens op de borst.

Maar hij... Lommeke, was de stadsverminkte. Geen invalide de guerre... maar een invalide de plaisir. Innerlijk was hij gekwetst, geraakt door de pijlen der schuldige vleeschelijkheid. Ja... hij was een invalide. Het schoonste en het rijkste was ginder in de woelige stede beschadigd en verdorven.

O... hij had zich hier in het veld in den duwenden zonnebrand willen werpen om zich te laten ontsmetten... te laten ontdoen van wat op zen ziele kleefde.

Zoo stapte hij op de plaats van zijn bestemming uit den trein.

En daar, aan het traliewerk der statie, zag hij Liene moeike, die plots haar lachend gezicht naar hem wendde.

Hemel... het was Liene moeike. Een beetje verouderd, ja, maar geheel en al Liene moeike.

Een weldadige sensatie schokte door zijn sterk mannenlijf.

Met een wilden sprong botste Lommeke in Liene moeike's armen.

En ontstuimig kuste hij haar, innerlijk geroerd als dreeg hij er door uiteen te vallen.

Maar woorden vond hij niet. Doch hij liet zijn levendige oogskes

LOMMEKES WEERKEER

diepe kijken in Liene moeike's reinen blik. En dat deed hem onbeschrijflijks deugd.

Nu zag hij voor het eerst den vollen rijkdom van Liene moeike's goedheid en natuurlijke reinheid en gawe onbedorvenheid. De goedheid spetterde uit haar oogen. De ongekunsteldheid speelde om haar gezicht. Het leek hem of Liene moeike, gelijk het Vlaamsche veld zen gewas, nu haar goedheid en gawe aantrekkelijkheid als een rijpe vrucht haar omgeving toonde en aanbood.

Aangedaan liet Liene moeike haar oogen over Lommeke weiden. Ach... wat was hij tot een sterken kerel uitgegroeid. Wat gaven zijn schitterende oogen een opvallende uitdrukking van krachtige levendigheid aan geheel zijn voorkomen. En onwillekeurig moest ze peinzen aan haar vader, Lommeke's grootvader. Wat trok hij daar nijk op. Ze zou gezworen hebben, dat hij in zen gang en zelfs zen manier van spreken zen grootvader nadeed. Maar als zij hem dan weer nauwkeuriger naging, dan zag zij toch weer iets anders, iets meer melancholiefs, iets meer droomerigs in zen blik.

Doch ze voelde zich onuitsprekelijk gelukkig hem nu eindelijk voor eenige dagen bij haar te hebben. En 't simpele gedacht dat Lommeke haar toch nog niet geheel ontgroeid was, roerde haar tot week wordens toe. Want haar Lommeke had ze van den stond zijner geboorte gaarne gezien. En dat was zoo gebleven, niettegenstaande hij nu zoo lang van haar was weg geweest. Wie had ze ook anders om iets voor te gevoelen. Haar man was overleden en kinderen had ze niet. En aan andere kinderen der familie had ze zich niet zoo kunnen hechten. Alleen Lommeke, daar zag ze iets bijzonders in. Wat, kon ze zelf niet zeggen. Maar 't was precies alsof ze zich meer in haar element gevoelde en haar stemming milderde als ze Lommeke bij zich had. Lommeke, daar had ze wat voor over, Lommeke, daar kon ze wat van verdragen. Lommeke was in één woord, haar Lommeke.

Maar als ze hem zoo voor zich zag tot een volslagen man gegroeid, dan was ze toch heimelijk vervaard, dat de oude band tusschen haar en hem door den scheidings-tijd was uitgesleten. Wat belang kon zij, oude vrouw, ten slotte Lommeke nog inboezemen? Welken invloed

FRANS VAN SCHOTELVELD

kon zij op hem hebben? Toen hij kind was trok zij hem tot zich door haar simpele goedheid, door een voorschootje dat ze hem kocht, door de koeken die ze hem bakte, . . . door de appels en peren die ze in zen mollige vuistjes duwde. . . . door. . . . door. . . . ja, door duizend kleine dingen die zoo vanzelf in haar gedacht kwamen. Toen was hij met geen stok bij haar weg te slagen. Maar nu. . . . nu lag tuschen heden en dien kindertijd een lang brok Parijsch leven. Lommeke moest zonder twijfel veranderd zijn. En terwijl ze door een veldwegelken huiswaarts schreden, haalde ze in eens het verleden op.

— Lommeke, jong, nu zal tante u wel niet meer de Liene moeike van vroeger zijn, bij wie ge met uw kroeske warme geitenmelk kwaamt slurpen. Ai. . . . wat was dat toch een plezante tijd. Als ik daar op peis, dan word ik weemoeiig. Ge waart toch zoo 'nen raren kapoen. En guitenstreken dat ge had, compleet uilenspiegel, zei grootvader zaliger altijd, al lachend. Maar das allemaal voorbij. Ge zijt nu permintelijk 'ne groote menheer geworden. En ge hebt de groote stad. . . . de groote wereld gezien.

Lommeke moest lachen bij de ongekunstelde woorden van Liene moeike.

— Als ge dat peist, zijt ge toch mis, antwoordde hij, want als ge men hart kondt opensnijden, zoudt ge er stom van staan zooals ik u nog gaarne zie.

— Ja. . . . ja. . . . ge moet Liene moeike toch wat wijs maken, plaagde ze. Ge zult er misschien mee lachen, maar toch zie ik in den grooten menheer die ge zijt, nog altijd mijn klein Lommeke, dat met zen klein blikken kroesken bij Liene moeike warme geitenmelk kwam slurpen. En Lommeke jong, ik heb weer geitenmelk. . . . goeië versche geitenmelk en uw kroeske, uw oud geblutst kroeske heb ik geschuurd, dat het blinkt gelijk het gezicht van ons Heer.

In vervoering greep ze hem bij den arm.

— Ziet. . . . ziet uw oogen beginnen te glinsteren, precies als toen ge nog klein waart, juichte ze.

En werkelijk glinsterde Lommeke's heele gelaat.

— Da's een gedacht. . . . Ge zijt toch efenaf nog men oude Liene moeike, lachte hij aangedaan.

LOMMEKES WEERKEER

In Lommeke's bewustzijn sloeg seffens het klare gevoelen op, dat hij hier in Vlaanderen en bij Liene moeike thuis hoorde.

Van als hij uit den trein stapte had hij 't behaaglijk gevoel van in zen element te komen, van in zijn thuis binnen te vallen.

Zen leven in de groote wereldstede leek hem nu geforceerd, opgezweept en opgejaagd geweest te zijn. En het was hem alsof hij hier weer vanzelf in zijnen plooi en in zijnen haak schoot. Er kwam zich iets over hem leggen, dat hem een gevoel van geluk en iever gaf. . . . dat in een woord hem het leven echter en gesapiger maakte.

Ginder in de lichtstad was het leven één prikkel en één hartstocht geweest die den gezondsten mensch vermoeide en versleet. Hier voelde hij het leven zoo rein als de reine wind die over de golvende velden blies. Het was hem nu alsof hij geen wenschen en geen begeerten, geen bekoringen en geen lasten meer bezat.

Zooals hem het leven nu was, was 't hem goed en had hij het altijd willen hebben. Kwam dat nu uit de Vlaamsche landstreke. . . . uit den magischen invloed, dien het hart van Vlaanderen op elk zijner kinderen uitoefent. . . . of kwam dit van Liene moeike? Hij kon het niet zeggen. . . . maar misschien kwam het wel van beiden.

Ginder in de verte bleekte het huizeke van Liene moeike wit achter den groenen kouterbult uit.

Liene moeike's huizeke. . . . het leek hem wel een droom, maar een droom die hem bekoorlijk betooverde.

En wat hem nu voortdurend aangreep was het rein naïve en ongekunstelde.

Dat simpele huizeke met zen scheef gezakte plafetuurkes, het imponeerde niet maar het bekoorde, het overweldigde niet, maar het wekte een stille draaglijke ontroering.

En spontaan vergeleek hij er de grootsche gebouwen der wereldstad mede en dan voelde hij plotseling klaar wat hij ginder maar vagelijk begrepen had, dat alles in de stad tot grootheid verreusd was. Het was daar één geweldig stuwen naar overdadigheid. . . . overdadigheid in genot. . . . en overdadigheid in bouw en in weelde. En die geweldige gebouwen hadden steeds een drukkende, een overheerschende en neerslaande impressie op hem gemaakt.

FRANS VAN SCHOTELVELD

Groote. . . . vervaarlijk groote boomen waar de wind in zong, daar hield de boschkerel van, maar huizen die groot waren gaven hem iets bangelijks.

— Ja. . . . daar is het vensterke van de kelderkamer, waar ik zoo dikwijls uitgehangen heb om de breede vlakke beneden te beschouwen, riep hij, uit zijn gemijmer schietend.

— Ha. . . . ge weet het nog, antwoordde Liene moeike. Dat vensterke. . . . dat noemde grootvader uwen duivenkijker, als we u moesten zoeken, zei grootvader: zie maar eens of hij niet in zijnen duivenkijker ligt.

— Ja. . . . ik rappeleer het mij nog, alsof het de dag van gisteren was, beaamde Lommeke. Maar, daar in die vlakke zag ik van uit het vensterke ook van alles. Ik kon er heele poozen liggen kijken naar het drijven der geweldige lappen van wolken. En in hun gestadige trage veranderingen zag ik heele tafereelen. Ik zag er de kruisvaarders in naar Jeruzalem tiegen om de onheilige Muzelmannen te verjagen, ik zag er de Vlaamsche gildemannen van 1302 met hun vervaarlijken goeden dag strijd leveren tegen de Leliaarts, die op steigerende hengsten aangerend kwamen om de Vlamingen af te straffen. Ik zag er de meest meesleepende tafereelen, tot stukken uit den Bijbel toe, als de doortocht der Israëlieten door de Roode Zee en de schipbreuk van Paulus enz.

Wete. . . . Liene moeike, wat ik in Parijs met al zen luxe, nooit gezien heb, gelijk hier in Vlaanderen? Wel. . . . dat zijn wolken en boomen. Wolken, die hoog en laag boven uwen kop drijven, die splitsen en scheuren en weer tot grillige gedrochten in een schuiven. En boomen als reuzen met ouderdom in hunne schors, maar boomen zoo gezond als Vlaanderen zelf. Boomen, die kermen in den storm en zingen in den zachten windbries. Wolken die uw phantasie doen spelen en boomen die tot uw herte spreken.

In een groote stede als Parijs, daar is niets dat phantaseeren doet of uw herte roert. . . . daar is alleen iets, dat prikkelt en opzweept.

— Ha. . . . gij klapt gelijk in de boeken staat, lachte Liene moeike. Maar ik peis, dat ge gelijk hebt. Ik heb ik dat op mijn manier ook gevoeld, al kan ik dat niet zoo schoon zeggen gelijk gij. Maar als ik

LOMMEKES WEERKEER

aan Parijs peis, dan ben ik toch verveerd. Das nu eens een vies ding, maar 't is zoo. Doch we zullen daar nu verder niet meer klappen. Zie, daar staat de oude lindeboom. En daar is het scheefgezakt karrekot, waar ge als het regende, in speeldet.

Ja... men ziele... ah... de echte malsche regen van Vlaanderen. O, als het regende speelde ik in het karrekot en liet de druppelen die door de reten der pannen leekten op mijn neus petsen. En hemel, als het stortregende wat was het dan een muziek op die oude dakpannen. O... dat heeft me soms geroerd, dat ik er van trilde. Da's toch iets anders dan het muziekgeschetter in de bedompte drankzalen van Parijs. Liene moeike ge moet zien, dat ge een flinke regenbui commendeert eer ik wegga, schaterde Lommeke.

— Ja... bedorvendans, ge zult nog eischen dat Liene moeike voor u paprijs uit den hemel gaat halen, plaagde zij.

Ze schreden over het brugske, dat over de droge gracht gewenteld lag.

Liene moeike duwde het loterende deurken open en Lommeke wierp vlug zijn gretige blikken in het laag gezolderde woonkamerke.

Ha... daar stond de blinkende stoof met haar geschuurde geeren, waar hij in den winter zoo menigmaal onder gespeeld had, terwijl grootvader zen droge, bevende handen boven het deksel te warmen stak. En onder het vensterke met zen groen verweerde ruiten, stond het wit tafelken, met nog steeds dezelfde lage houten stoelkens er rond. O... het leek Lommeke nu alsof hij dit alles pas gisteren verlaten had, zoo verstond hij nog de teere sprake die er van uitging.

— Hier se, jongske, zet u op uw gemakske, noodde Liene moeike een stoelke bij de tafel schuivend.

— Ha... 't is grootvaders stoelken... die ernstige grootvader zei Lommeke, piëteitvol. Liene moeike, vervolgde hij, ge kunt er zeker van zijn, dat ik op men gemakske zal zitten, want het is precies, alsof ik nooit weg geweest ben.

— Ja... en terwijl trekt uw herte weer naar die leelijke groote stad, viel Liene moeike in.

— Schoone stad, verbeterde Lommeke schalks.

— Ja, schoon dan, als ge het zoo nemen wilt, maar ik kan dat zoo

FRANS VAN SCHOTELVELD

niet op de letter zeggen gelijk gijlie. Doch als ik er fijn over napeis, dan houd ik vol: leelijke groote stad. Maar we hebben afgesproken dat we dat Chapieter gaan laten rusten en toch begin ik er altijd weer op te nieuw over. Zie Lommeke, daaraan kan ik zien, dat ik oud word. Daar, op men herte ligt iets dat ik er maar niet af kan smijten. Ik zal u dat een van dees dagen wel eens zeggen, maar ik heb schrik, dat ge met mij zult lachen.

Doch. . . . Lommeke lachte niet. O, neen, hij lachte niet. Wijd van daar. Want daar in zijn boezem, begon iets te vreten, dat scheurde als vitriool op een open wonde. O. . . . hij had zich aan Liene moeike's voeten kunnen werpen, zich aan haar voorschoot kunnen vastklampen, zooals hij deed, toen hij nog klein was, toen Lommeke nog Lommeke was. Hij had het kunnen uitschreien, kunnen uitroepen dat hij zich versmeten had, dat al het reine en het goede dat Liene moeike met zooveel liefde in hem aangekweekt had bezoedeld en bezwadderd was, ginder in die lichtstad. En dat hij, hemel, hij zelf, het had laten besmeuren. Dat hij niet gewaakt had over. . . . niet gevochten had voor die kostbare gaven, die Liene moeike zoo mild en zoo behoedzaam in zen leven gelegd had. O. . . . hij voelde zich schuldig tegenover God, die de reine is en schuldig tegenover Liene moeike, die zoo voor Gods zaak waakte.

Ha. . . . had hij kunnen wegvluchten. . . . vluchten zoo wijd als zen beenen hem dragen konden. Maar wat zou het hem helpen? Die stem daar binnen in hem zou hem toch blijven verwijten. . . . dat goedige, innig goede gezicht van Liene moeike zou hij in zen geest toch altijd zien. Hemel. . . . waarom moest hij dat zoo scherp, zoo door en door scherp voelen? Waarom had hij zulk een gevoelig hert, dat zoo gauw zeer deed? Waarom moesten zijn droomerige oogen zoo gauw vochtig worden? Kwam dat omdat hij Vlaming was? Hadden alleen de Vlamingen zulk een week herte en zooveel water in hun oogen? O. . . . hij wist het niet, hij wist het niet. Maar hij was er des te meer ongemakkelijk van.

— Ge zoudt zeggen, dat ik u uit uw lood geslagen heb, met mijn gezaag over men versleten hert, hernam Liene moeike, kom, trek u dat niet zoo nijg aan. Zie, ik zwijg er al van.

LOMMEKES WEERKEER

Nu eens serieus over iets anders gesproken, vervolgde ze, wat zegt ge van mijn bloemekens, die ik op tafel gezet heb?

— Men ziele. . . . in mijn emmerke, waar ik als kind mee gespeeld heb, kreet Lommeke verrast. Liene moeike. . . . Liene moeike. . . . Ik geloof dat gij in den hemel geboren zijt, dat kan niet anders zijn.

— St. . . . st. . . . jongske. . . . ge weet niet wat ge daar komt te vertellen. Met al dat ge meer gezien hebt, dan Liene moeike en met al dat ge schooner kunt klappen, weet ge toch nog niet wat ge daar komt te zeggen. Ik ben in den hemel niet geboren maar onder het kruis.

Doch het is allemaal, dat niet wat ge op 't oogenblik moet hebben, hernam Liene moeike. Ik ben zeker dat uwen beer al lang begint te grollen. Maar ik heb koekebrood gebakken, jongske. . . . jongske, zoo groot als een karrad. En het is zoo goed gelukt alsof ik het voor ons Heer en Zijn apostelen zelf gebakken had. Wacht ik zal er zwak een gaan halen.

Vlug wipte ze den kelder in en triomphantelijk kwam ze met een dik rond tarwebrood te voorschijn, dat geel vlamde als de morgenzon.

En ze liet het een paar malen in haar handen om en om bollen, ten einde het ten allen kanten te laten bewonderen. Dan stak ze het tegen Lommeke zijnen neus.

— Riek 'ne keer, jongske. . . . hoe fijn. Is dat nu effenaf geen reuk, die u het water in den mond doet komen? Dat hebde toch in Parijs niet. . . . Zie ik ben daar weeral met mijn Parijs. Ik geloof, dat ik bezeten ben met dat Parijs.

Lommeke lachte nu weer recht hartelijk.

— Liene moeike, da's echt koekebrood, zooals ge het vroeger bakte als het kermis was, zei hij verrukt.

— Ja manneke da's zoo, maar ik ben blijde dat ik het voor u weer een keer heb kunnen bakken. Das in langen tijd niet meer gebeurd. Ik zal me eens al gauw spoeien, dat ge er uw tanden kunt inzetten, lachte Liene moeike verder.

Spoedig lagen nu de lange gele boterhammen op de roodgebloemde teloor als een natuurlijke bekoorlijkheid.

FRANS VAN SCHOTELVELD

— Ik heb er geen rozijnen in gedaan, dat bederft den echten terwe-smaak. En 't is terwe van ons veld. Ge zult uw vingers aflekkén, zoo fijn is 't. En ik heb de boterhammen goed vol boter gebreid, de puttekens vol. Als ik er zonden van overdaad mee doe is 't uw schuld. Allo. . . . schuif bij.

Lommeke liet zich geen twee keeren nooden. Het was hem nu werkelijk een heerlijkheid, den echten smaak van het landelijk tarwebrood te proeven. Ha. . . . daar moesten geen rozijnen in. Rozijnen moesten alleen dan in 't brood, als het gebakken was met bloem, die door te veel kunstmatige bewerkingen zijnen natuurlijken smaak verloren had. Wat zen natuurlijkheid kwijt was moest gekruid zijn. Parijs. . . . ja Parijs dacht hij. Maar ook hij wilde nu eens een pooske de gedachten aan die stad uit zen hoofd zetten. Als hij maar kon ten minste.

Uit het rood geverfd schapraaike haalde Liene moeike met glinsterende oogskes het blikken kroeske.

— Hier zie. . . . wat zegt ge daar van, jongske, doet dat uw herteke niet van entratie kloppen? vroeg ze, het geblust kroeske voor hem op tafel zettend.

— Ha. . . . dat simpel kroeske, daar heb ik men kracht en gezondheid uit gedronken, riep Lommeke aangedaan uit. En hij herinnerde zich hoe hij daarmee Liene moeike zoo dikwijls tot in den stal, bij de geit, gevolgd was, waar zij er dan warme melk in streepte. Ja. . . . hij wist nog zoo goed hoe hij dan likte en smakte. Liene moeike noemde dat „melk slurpen”. En waarlijk ze had gelijk.

— Ik maak een wedding, dat ge weer klein zoudt willen zijn, merkte Liene moeike op.

— Men ziele ja, Liene moeike, dat zou ik willen. Daar zou ik al voor geven wat ik heb behalve u, beaamde Lommeke.

— Dat wil ik aannemen. Doch dat kan niet. Gepasseerde dagen keeren niet meer terug, vervolgde Liene moeike met weemoed.

Er werd nu smakelijk gegeten onder opgewekt gekout.

Voor zich, het vensterke door, had Lommeke het uitzicht op een breeden lap veld, dat in wijsche golvingen openrolde. Hoe simpel schoon lag dat daar, bij elk seizoen van uitzicht wisselend. Hoe sprak

LOMMEKES WEERKEER

daar een innigheid van behaaglijke rust uit, alsof het in staat was den mensch te verlossen van zijn jagende en zweepende driften. O . . . als de stedelingen met al hun hartstochten, die hun ziel verschroelden hier toch eens een tijd konden verblijven, ontdaan en los van hun steedsche en onnatuurlijke levenswijs, wat zouden zij alras andere menschen worden. Als heel Parijs . . . het driftige Parijs . . . Maar het was waar ook, hij had zich voorgenomen het uit zen hoofd te zetten.

III. — Als de avond al een langen tijd gevallen was, leidde Liene moeike Lommeke naar boven, naar zen kelderkamerken. Ze ging hem met het walmend petroollampke voor.

Het zal uw herteke deugd doen, hier op uw oud bekend kamerken te slapen, zei ze, het lampke op een schapke zettend.

— Ik wil u gelooven, beaamde Lommeke.

— Maar ik moet u nu toch niet meer in het bedde helpen, gelijk vroeger hè. Nu kunt ge Liene moeike missen, lachte ze schalks.

— Ja . . . mezelf bedekken kan ik nu wel. Maar toch kan ik u nu misschien nog minder missen dan vroeger, bekende Lommeke op ernstigen toon.

— Mauwvager, plaagde Liene moeike.

— Serieus . . . , bevestigde Lommeke.

— En toch zaagt ge naar mij in langen tijd niet meer om, hernam ze op eenigszins verwijtenden toon. Doch ik ga u niet bekijken. Ik ben veel te blij dat ge hier zijt, voegde ze er ras aan toe. Laat het ons nu maar kort trekken. Morgen kunnen we genoeg babbelen en overmorgen en den dag daarop, vervolgde ze. Allo . . . slaap wel en zie, dat ge uit uw bed niet en rolt. En ze steeg 't kamerke uit, terwijl Lommeke haar nog nariiep, dat hij ging snorken dat de kiekens er zouden van wakker worden.

Lommeke keek met vernieuwde aandoening het kamerke rond, waar de geheimen van een stuk zijner jeugd verscholen lagen.

Ha . . . hij kon zen kinderkamer nog terug vinden . . . zen kinderschuld niet. Die lag bezoedeld en verbroken . . . ginder . . . ginder in de groote stede.

FRANS VAN SCHOTELVELD

En droomerig zette hij zich op den rand van zen bed.

Ha... wat had hij in al zen armoe, want rijk waren ze bij hem thuis noch bij zen tante niet geweest, wat had hij in zen armoe een gelukkige jeugd gehad. Neen... dat was geen bekoorlijkheid, die alleen uit het verleden voortsproot... neen, dat was de bekoorlijkheid, die aandoenlijk was wegens het echte en ongekunstelde en uit de atmosfeer waarmee Liene moeike omgeven was. Hoe kwam zij toch aan dat innig goede, aan de gewijde karakter? Och... wat gaf het dat hij naar de oplossing er van zocht. Maar dat zij hem een wonderrijke jeugd bezorgd had was zeker, een jeugd welks vruchten hij verspeeld had ginder, te midden van menschen, die onschuld braken zonder ontroering.

Ha... dat hij opnieuw kon beginnen. O... dat hij kon terugvinden wat hij vroeger hier in zoo rijke mate bezeten had. Maar... het was weg... weg.

Ha... dat had hij niet geweten... dat er in de groote steden zulke roovers waren, die niet slechts uw lichaam, maar ook uw ziel uitkleeden, die niet alleen uw geldtasch, maar ook uw rijk gemoedsleven leegplunderden.

En diep... diep boog hij zen hoofd, boog zijne knieën en hij schreide stil en lang.

Maar het waren tranen, die hem niet schenen te verlichten. Het geleeke den drogen kuch van den hoester, die de borst niet vrijmaakte. Neen, zen tranen brachten hem geen lafenis. Daarbinnen in hem bleef branden, branden het zelfverwijt. O... dat hij het niet uit kon schreeuwen, of het niet uit kon biechten in het oor van Liene moeike.

Met een schok sprong hij van zen bed. Het aan Liene moeike uitbiechten... alles... alles zeggen... hemel nooit... nooit!

O... ze zou er van ineenschokken, zij die hier al haar dagen geleefd had met haar Bijbel, haar geiten, haar bloemen en haar vogelen. Zij... die veel besef had van zonden en verderf, maar meer bij name dan uit direkte ervaring, zij die in de verste verte niets vermoedde van den gruwel die woekerde in de groote steden... Ze zou haar oogen open scheuren van ontzetting. O... as hij haar

LOMMEKES WEERKEER

vertelde wat daar in zen bedorven herte afgespeeld lag. . . . zou nu den levensglans die blonk in haar oogen, met een slag verdrinken.

Neen. . . . liever werd hij totaal uitgevreten van wroeging en verwijt, dan dat hij zulks Liene moeike ging aandoen.

Werd hij geen man? Had hij geen sterke spieren en knuisten?

Hij moest het dan maar dragen en als hij het niet meer dragen en kon. . . . het dan maar sleepen, meesleuren door het leven, het leven, dat toch zijn zonnwonne voor hem verloren had.

Langzaam kleeedde hij zich uit.

De oude vloerberden kraakten geheimzinnig onder zijn zwaren voet.

Kloegen zij mee met de stemme van Lommekes gespleten hart?

Als Lommeke zich in zijn ledikant schoof rook hij den reuk van versch gekapt stroo. Zen schouder duwde krakend een deuk in den bolsterenden beddezak.

En hij neep de oogen toe als om te lokken den slaap, waar zijn vermoeide leden nu om vroegen.

IV. — Bij het krieken van den dag wipte Lommeke zen bedde uit en schoot hij vlug eenige kleeren aan. Ginder. . . . ginder in het oosten streepde de zon den hemel vol gouden vegen en kwam het daglicht aangedanst.

Met een ruk smeed Lommeke het vensterken open en stak zijn half lijf buitenwaarts. Zoo lag hij in zijn duivenkijker, gelijk grootvader het zou genoemd hebben.

De frissche morgenlucht kilde om zen warm gelaat. Hij snoof de veië veldreuken, die hem gezond tegen geurden.

Heel het landschap lag in een nevelig waas, dat in den zonnegroei te verdampen begon. En stillekes aan dook voor zen schouwend oog het gansche dorp op. Ginder kruiste de oude, trouwe molen zen roode wicken, wachtend op 't windeke dat er zou komen in spelen, daar links lag de otterspoel, waar wel geen otters meer in zaten, maar waar de kikvorschen de geheimenissen van den waterplas plegen in uit te klagen, en verder lag het kasteel van Moerincka waar volgens de legenden, in verleë tijden het spook op een zeug had rondgereden.

FRANS VAN SCHOTELVELD

O . . . Lommeke kende de plaatsen, de hoeken en de kanten. Er was schier geen wegelke of zijn jongensvoet had er rondgesprongen. De zon schepte uit haar diamanten vat haren schoot opnieuw vol goudstrooisel, dat ze voor Lommeke's verbaasde oogen uitsprinkelde over boom en plant en huis en wegel.

Heel het veld lag als gewasschen in den morgendauw, heel de natuur lag als gezuiverd, overglansd door de puriteit der zonneweelde.

En des te meer voelde Lommeke, ondraaglijk, den smeur der zonde op zen gemoed plakken. Zen bezoedelde ziel dofte uit zen oogen. En meer en harder schreide zijn binnenste om verlossing, om heiliging, die bij de grootsche reinheid der natuur passen zou.

O . . . zóó kon hij het niet meer uithouden. Hij moest het uitzeggen, het met eigen woord uit zijn binnenste uitdragen. En dan . . . dan zou de zon weer kunnen schijnen in zijn hart.

Beneden hoorde Lommeke het loterend achterdeurke openkraken. Liene moeike wandelde den boomgaard in, met de aan haar bloote voeten sletsende blokken een smal voetspoor in het natte gers sleepend.

Zij keek naar het gelochte om te zien of ze al of niet een heeten dag te verwachten was. En Lommeke ziend kreet ze:

— Wel . . . laat me nu gerust . . . Hij ligt al in zijnen duivenkijker.

En ze deed haar goedig gezicht blinken met een hartelijken lach.

Lommeke dat gelaat weer ziende met de open oogen waar de reinheid uit lichtte, liet zich als een voddezak door het venster glijden en stamelde:

— Liene moeike . . . Liene moeike . . . ik ben 'ne lorejas. Vloek me uit en jaag me weg.

— Lommeke . . . kreet Liene moeike.

— Neen . . . niet meer Lommeke, maar 'ne verlopen dritselaar, kermde Lommeke.

Een pooske, een heel klein pooske stond Liene moeike Lommeke sprakeloos aan te kijken.

Maar dan schoten hare oogen ineens vol weemoeiëge compatie. En

130

LOMMEKES WEERKEER

zoodat Lommeke verder nog één woord zei, begreep ze alles. . . .
Ze greep hem bij de hand en trok hem zachtkens mee naar binnen.
— Ik had het gepeinsd, ik had het gepeinsd, stamelde ze bewogen.
Binnen leidde ze Lommeke naar een stoel en ging ze nevens hem zitten.

Lommeke sloeg zich op het hoofd en schreide met heftige schokken.
— Zij stille. . . . zij stille. . . . grijs liever 'ne keer goed, dat zal uw herte verlichten, vermaande Liene moeike goedig.

Teerhandig trok Liene moeike zen hoofd tegen haren boezem.

— Ja. . . . grijs maar. . . . grijs maar. . . . die nog grijzen kan. . . . is niet verloren, zei ze bemoedigend.

Ze klopte hem af en toe eens op den schokkenden rug, als wilde ze loskloppen wat op zen herte vastlag.

— Ah. . . . ik was dan toch niet mis, vervolgde ze. Ik heb 't wel gevoeld aan de trekkingen van mijn hart, dat 't ginder misliep met Lommeke. O. . . . was niet voor niets dat ik zoo ongedurig en zoo angstig was. Ik heb 't gevaar gezien en gevoeld.

Als Lommeke een tijdlang geweest had rechtte hij 't hoofd. Zijn tranen hadden zijn belijdenis als 't ware losgeweekt. Het kostte hem nu geen moeite meer aan Liene moeike uit te zeggen, wat ziele-rampen ginder in de groote stad op zen wezen geslagen waren. O. . . . ze mocht hem verwenschen en verstooten. . . . maar hij wilde. . . . hij moest haar zen herte luchten.

En ineens voelde hij, dat de belijdenis van zijn schuldendaden door het medevoelen van Liene moeike als 't ware uit hem uitgehaald werd.

O, Liene verstiet hem niet, verwenschte hem niet. . . . wijd van daar. Met schier hemelsche verdueligheid hield ze elk verwijt in en bedwong ze iederen uitroep van verbazing of afkeer.

Maar heur van vrede en gelukstralend gezicht begon te donkeren als een versleten lamplicht.

Ze sperde haar oogen wijd open van ontsteltenis en wrong haar mond in krampachtige trekkingen van ergernis.

Ze wilde een paar keeren haar hand opheffen ten teeken, dat Lommeke zwijgen zou. Maar ze hield zich in. Neen. . . . Lommeke

FRANS VAN SCHOTELVELD

moest zich geheel uitspreken. Al de bezoedeling van zen hert wentelen, die de groote stad er opgespat had.

En Lommeke ging steeds door met uitbiechten, zonder te letten op de kwelling die Liene moeike onderging. Het docht hem, dat hij verplicht was hier in het huis, waar hij zoo vele reine indrukken ontvangen had, te bekennen hoe hij die reinheid verkwanseld, verspeeld en bij de heelers van gemoedsrust vertuiteld had.

Af en toe schudde Liene moeike meewarig het hoofd. Maar geduldig ontving ze de zondenbelijdenis, nam ze die in zich op.... ja.... scheen ze die uit Lommeke's gemoed mee uit te halen. Doch binnen in haar teergevoelig hart kropte ze het alles op, alsof ze het alles wilde dragen in Lommekes plaats. En ze voelde den zondendruk zwaar op haar ziele wegen. Krommend neeg ze het suizend hoofd en heur beenen ploeiënd zeeg ze nevens haar stoel op de knieën. O.... ze wist het wel, dat zij.... zij die zelve een zondig mensch was, die bezoedeling niet dragen kon en noch minder van Lommeke's herte nemen kon. Maar diepe.... diepe in haar gemoed steeg iets als van een stillen juichtoon op. Zij.... Liene moeike moest Lommeke's zonden niet dragen. O neen.... o neen.... Want ze zag in haar geest het Lam Gods, dat de zonde der wereld draagt. Ze zag het beeld van haren Heiland, die de zonde rood als bloed, maakt als witte wol.... Ja.... ze zag den Heiland.... die de zonden achter zich in de diepte Zijner liefde werpt.

En knielend, met Lommeke's beide brandende handen in de hare, gaf ze al zijn zonden aan den Redder van zondaren dóór.

Lommeke die nu zweeg, hoorde het smeekgebed van Liene moeike. O.... dat deed hem deugd. Als zalvende olie druppelde het gebed op zen afgepelde hart. Dan sperde hij plotseling de tranen brandende oogen open van verheven verbazing.

Hij zag hoe Liene moeike's gezicht begon te blinken van de heilige overtuiging, dat de Heere Jezus den verlorene aangenomen had.

En het was hem alsof hij achter haar op zag rijzen het beeld van den Heiland, die zonden vergevend tot hem kwam.

Dan voelde hij een grooten vrede over zich komen. Het kloppen op de wanden van zijn hart had opgehouden. Hij voelde hoe hij

LOMMEKES WEERKEER

onder den smet der zonden uitgevoerd en geleid was onder den straal van Christus' blik, die alle onreinheid versmelten doet.

Opstaande omhelsde hij zen tante en riep uit:

— Liene moeike.... nu is Lommeke weer uw Lommeke van vroeger. En hij gaat niet meer naar de groote stad. De stad heeft ons Heer gekruisigd en doet het nog voortdurend. Lommeke blijft bij u.